

БОРИСЛАВ ПЕТРОВИЋ И БОЈАН ДОБОВШЕК:  
“МРЕЖЕ ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛИТЕТА“,  
Правни факултет, Сарајево, 2007, стр. 166.

Проф. др Миодраг Симовић

Тема организовани криминалитет је у последње вријеме веома актуелна, како у Босни и Херцеговини, тако и у свијету, на што указују и бројне расправе у медијима. Тај криминалитет није само предмет расправа у медијима, него је и једна од кључних тема у савременим државама. Разлог томе је и чињеница што у процесу глобализације и технолошког прогреса, пратећу појаву позитивних промјена представља неријетко и ширеће нелегалних и деструктивних активности, чија је тенденција стварање организованих криминалних група. Међународни организовани криминалитет наишао је на погодан терен за развој својих многобројних облика, чија се експанзија уочава у домену међународне трговине дрогом, оружјем, украденим возилима, културним добрима, прању прљавог новца и његовом реинвестирању у наизглед легалне дјелатности. У порасту су и трговина људима и њиховим органима као и илегалне миграције. За разлику од криминалних организација, органи надлежни за доношење, па и спровођење закона, много спорије се прилагођавају новим тенденцијама

У октобру 2007. године у издању Правног факултета у Сарајеву изашла је из штампе књига “Мреже организованог криминалитета“, аутора др Борислава Петровића, ванредног професора Правног факултета у Сарајеву и др Бојана Добовшека, професора Полицијско-безбједносне школе у Љубљани. Она је по својој форми и намјени уџбеник (прво издање), мањег обима (166 страна, средњег прореда и величине слова), а с обзиром на то да представља и цјеловиту и свеобухватну научну расправу, има карактеристике и монографије. Архитектоника овог рада компонована је и изграђивана тако да обухвата шест дијелова.

Први дио обухвата уводна разматрања која се односе на стручно и компетентно образлагање властитог избора аутора чије је исходиште организовани криминалитет. У књизи се, иначе, унутар смисаоног оквира појма, под организованим криминалитетом подразумевају и сљедећи појмови: интернационални организовани криминалитет, глобални организовани криминалитет, транснационални организовани криминалитет и мултинационални организовани криминалитет. Међу побројаним изворима угрожавања, појављује се организовани криминалитет, и то, с једне стране, као самосталан извор угрожавања, а, с друге стране, је тако снажно преплетен са другим изворима тако да представља некакву “црвену нит” која повезује чак и на први поглед неповезиве изворе угрожавања. Зато, упозоравају аутори, досадашњи начин гарантовања безбједности који се заснивао на војним механизмима у оквиру националне безбједности, постепено губи значај и подређује се захтјевима за демилитаризацијом и с тим повезаним новим начином институционалног гарантовања безбједности у оквиру интегралне безбједности која гарантује развој и безбједност друштвених вриједности цјелокупног друштва. У том контексту, у књизи се посебна пажња посвећује проблему безбедности и у оквиру теоријских полазних тачки о безбједности савременог друштва дефинише опасност коју организовани криминалитет представља за савремено друштво. Тако се може закључити да ни једно савремено друштво не може игнорисати феномен организованог криминалитета, и то управо стога што угрожава његово постојање. Сврха ове књиге је освијетлити повезаност организованог криминалитета са легитимним структурама, јер управо из његовог постојања произилази опасност за дјеловање државе у цијелости, јер тај криминалитет претендује постати држава у држави.

Од посебног интереса је веома успјешна систематизација другог дијела књиге у коме аутори са аналитичком пажњом уводе читаоце у основне појмовно-термиолошке дефиниције. У најкраћим цртама се обрађује организовани криминалитет као извор угрожавања савременог друштва и даје неколико релевантних извора о организованом криминалитету, с посебним освртом на Велику Британију, Њемачку, Холандију и Италију. Законске дефиниције се објашњавају кроз анализу конвенција Уједињених нација, Вијећа Европе, Европске уније, као и ИНТЕРПОЛ, Босну и Херцеговину (Кривични закон Босне и Херцеговине) и Словенију (Кривични закон Републике Словеније, Закон о државном тужилаштву Републике Словеније, словенску полицију и ЕУРОПОЛ и неке словенске теоретичаре и ауторе). Нешто

садржајније разматрају се основне дјелатности организованог криминалитета (трговина дрогом, трговина оружјем, крађа и кријумчарење аутомобила, трговина људима, кријумчарење људи, игре на срећу, кредитирање, уцјењивање, кријумчарење нуклеарних материја, трговина дјецом, трговина људским органима, компјутерски криминалитет, кривотворење - фалсификовање, прање новца и корупција) и структура и појавне форме најважнијих савремених криминалних организација (мафија, *Camorra*, *N'drangheta*, *Sacra corona unita*, организовани криминалитет у САД, Триаде, *Yakuza*, колумбијски картели, нигеријски организовани криминалитет, организовани криминалитет у Руској Федерацији и тероризам и организовани криминалитет). У закључним размишљањима (или шта нам предстоји) аутори запажају да класична подјела власти у савременим државама (на законодавну, извршну и судску) је већ одавно превазиђена, и то са притисцима које на те три гране власти преносе медији. Медији су се тако појавили као четврта грана власти коју је тешко надзирати и има све већу моћ у друштву. Међутим, у анализи глобализацијских процеса се све више излаже моћ и опасност транснационалних криминалних организација које повезују привреду и политику и преко тога реализују своје интересе. Тако се организоване криминалне групе појављују као пета независна грана власти која може утицати на све остале, а при томе користи уцјењивање и корупцију.

Организовани криминалитет се, закључују аутори, појављује као паралелни систем државном систему и можемо га означити као друштво које криминално дјелује изван контроле јавности и власти. Главни циљеви су контрола организације и стицање што већег добитка. Све више се примјећује борба за власт и повезивање са привредом и политиком. Упоредо с тим, способност полиције и других органа државе, да би одговарајућим мјерама одговорили на такво понашање, све ближе је граници немоћи. При томе, организовани криминалитет угрожава двије темељне функције државе – прикупљање пореза и употребу силе на територији којом влада.

Трећи дио се бави међународном распрострањеношћу организованог криминалитета. Нагласак је на стању на подручју организованог криминалитета и безбједности у Европи, разликама између Истока и Запада, сценарију развоја организованог криминалитета у Руској Федерацији, покушају мјерења негативних утицаја организованог криминалитета на безбједносне службе и економским импликацијама организованог криминалитета. Аутори сматрају да се у већ постојећим међународним повезивањима не може

говорити о државном положају организованог криминалитета независно од вањских утицаја. Уз то, групе организованог криминалитета у Европи у цјелини не можемо поредити са оним у САД, прије свега због велике концентрације држава на мањем простору, који је по националним, економским, историјским, вјерским, социјалним и другим посебностима ванредно разнолик. Управо ће на таквом разноликом простору нужно доћи до тјешње сарадње међу полицијама појединих држава. Наводи се, такође, да развој демократије даје моћ свим врстама криминалитета. Управо зато ће бити потребно политичко одређење циљева који ће истовремено обезбиједити безбједност и даљи развој људских права.

Са посебном пажњом се промишља и о системском обезбјеђивању безбједности пред организованим криминалитетом на нивоу савремене државе (четврти дио). Нарочито се објашњавају вањски и унутрашњи обим организованог криминалитета, национал–безбједносни систем савременог друштва, безбједносна политика, криминалитетна политика (политика сузбијања криминалитета) и мјере у борби против организованог криминалитета. За успјешну борбу са организованим криминалитетом се потребно унапријед припремити. То значи да се најприје мора темељито успоставити политика за борбу против криминалитета, која ће бити саставни дио савремене интернационализоване безбједности. Тек тако међународно усклађена политика за борбу против криминалитета ће дати одговоре на питање шта и како треба радити убудуће. Даље, у овом дијелу аутори су се позабавили и прикривеним истражним радњама, са посебним нагласком на прикривену истрагу и прикривеног истражитеља, информатора – тајног сарадника, информацијску потпору и институт обрнутог доказног терета и конфискације. На крају овог дијела аутори помињу неке елементе превенције организованог криминалитета, истичући да се на том подручју постављају бројна питања, и то, нарочито, како превентивну дјелатност развити на државном подручју (екологија, економија, корупција, итд.) којег тај криминалитет угрожава. Прије свега, на подручју превенције пред организованим криминалитетом, недостају креативност и храброст за експериментисање. По мишљењу водећих теоретичара, који се у свијету баве борбом против организованог криминалитета, управо превентивна дјелатност је та која највише помаже у разрјешењу проблема.

У петом дијелу аутори успјешно расправљају о неким аспектима организованог криминалитета у региону, са посебним

освртом на Босну и Херцеговину и Словенију. Обрађени су: југо-подземље, организовани криминалитет у Босни и Херцеговини и Републици Словенији, кретање организованог криминалитета у Републици Словенији, међународна сарадња у сузбијању организованог криминалитета и безбједносне размјере и ефекат дјеловања организованог криминалитета на безбједност Републике Словеније. По њиховом мишљењу, југо-подземље чине гангстерске банде и мање криминалне организације које дјелују сагласно неписаним криминалним законима, односно обичајима. У организационом смислу југо-подземље, свакако, има многе мафијашке атрибуте и питање је времена када ће се оно називати искључиво овим именом. У постратном периоду може се, сматрају аутори, говорити о “формирању“ самосталног бх. подземља које у постојећем уставноправном уређењу Босне и Херцеговине има много простора за остваривање својих криминалних циљева. Напоследњу, наводи се да из свих прикупљених података произилази да је Република Словенија успјела избјећи поплаву криминалитета, како класичног, тако и организованог, који је обухватио друге државе у транзицији. Према овим подацима, Република Словенија спада у сигурније државе не само у поређењу са постсоцијалистичким државама, него и западно-европским. Примјер Словеније, сматрају аутори, учвршћује тврдњу да је слика криминалитета у некој држави одраз њених општих политичких, економских, социјалних и културних размјера. С друге стране, гласачка равнотежа политичке моћи у насталом плурализму омогућила је да иначе мање угодни унутрашњи економски и политички односи и вањски утицаји рата на Балкану нису претешко дестабилизовали нове самосталне државе.

Последњи, шести дио односи се на закључке у којима се посебно упозорава да ситуација у којој се налазимо не подноси одлагање. У датим промјенљивим околностима компромис мора усмјеравати широка и подробна друштвено-политичка анализа, која је основ за наредни рад. Анализе и искуства указују да је управо организовани криминалитет потребно посматрати као слику у огледалу конкретне политичке, привредне и друштвене ситуације, која узрокује настанак и развој организованог криминалитета. Први одговор државе на пријетње организованог криминалитета обично је ширење овлашћења полиције, што је и најјефтиније. Кривично право је један, али не и кључни фактор у борби против организованог криминалитета, будући да држава с њим наступа кад су последице већ опипљиве. Политика је та која мора одредити приоритетне задатке, главна

узмјерења, начине дјеловања и одговарајућу организацију полиције и правосуђа, не само зато јер има објективнији поглед на проблематику од оних који су непосредно уплетени, него због потпоре коју даје учиниоцима. Политика борбе против криминалитета мора бити грађена за будућност и обухватати све факторе који ће утицати на развој криминалитета у будућности. Мјере криминалне политике морале би обухватити превенцију, одговарајуће кривично законодавство и усклађен рад полиције и правосуђа са поштовањем међународних препорука и сарадње. Поред тога, значајно је да се у борби против организованог криминалитета придобије јавна потпора кроз информисање јавности о обиму и дјеловању тог криминалитета, његовим опасностима и могућностима за његово спречавање. Будућност на подручју развоја организованог криминалитета и борбе против њега дакле није потпуно непредвидива.

Књигу завршава исцрпан попис коришћене литературе.

Књига “Мреже организованог криминалитета“ је резултат дугогодишњег и свеукупног рада (извођење наставе, објављивање писаних радова – уџбеника и чланака) њихових аутора и без сумње незаобилазни светионик у освјетљавају ове врло актуелне проблематике. Она представља плаузабилан научни и стручни увид у једну врло значајну проблематику. Карактерише је одмјереност и строгост коју према сопственом дјелу исказују њени аутори, односно скрупулозан приступ одабраном предмету и једноставан и јасан стил. Писана прегледно и јасно, са инструктивним уводом и подстицајним закључцима, ова студија представља важан и вриједан помак у разложном, аргументованом и компетентном тумачењу и разумијевању једног битног сегмента друштвеног живота. Лакоћа у приступу и третману неких темељних чињеница и, при том, умна и прецизна артикулација, остају као извор и узор. Ослобођена сваке једностраности, политичке инструментализације и идеолошких наноса, књига представља сасвим оригинално и јединствено истраживање организованог криминалитета. Аутори су у овој публикацији уложили велики труд и учинили то у жељи да избором правих садржаја и на прави начин открију, опишу и објасне све важније аспекте мреже организованог криминалитета, и то у неколико равни. Њихови судови су исправни и засновани на прворазредним изворима.

Неке теме, као што су покушај мјерења негативних утицаја организованог криминалитета на безбједносне службе и институт обрнутог доказног терета, по први пут се обрађују у нашој литератури, и то представља значајан научни и стручни допринос аутора. Нарочито

је добро методолошки и садржински обрађен дио који се односи на системско обезбјеђивање безбједности пред организованим криминалитетом на нивоу савремене државе.

Уџбеник “Мреже организованог криминалитета“ је садржински добро структуриран, обрађен на високо стручном нивоу, методолошко–дидактички добро постављен и усаглашен са потребама и могућностима учења заинтересованих корисника. Писан је са знањем, искуством, савјешћу и даром за занимљиво и убједљиво исказивање о једном свијету о коме се мало и небитно зна, а који се мора упознати. Његови аутори су изношењем принципијелних и теоријски надмоћних ставова и овом књигом, и то изнова и репрезентативно, потврдили своје мјесто у савременој кривичноправној науци на територији бивше Југославије. С обзиром на то да је проблематика организованог криминалитета, као теоријска дисциплина и практична дјелатност, код нас недовољно развијена, да нема много објављених радова на ту тему, вриједност ове књиге је још већа. Тим прије ваља поздравити и смјелост аутора да у неким питањима искораче из оквира дисциплинарног мишљења не би ли се запутили ка интегралном поимању анализираног феномена. Послије ове књиге не само да Борислав Петровић и Бојан Добовшек нису исти, већ ни слика о феномену о којем су писали. Свако ко се буде бавио том појавом, том тајном, биће обавезан да има у виду докле се у овом случају дошло. Књига ће сигурно заузети заслужено мјесто као обавезна литература за све које организовани криминалитет занима из професионалних, образовних или сличних разлога.

